

Petra Václavíková: Taira no Kijomori – historická postava a legenda

Oponentský posudek k diplomové práci
David Labus

Diplomantka si zvolila pro svoji práci zpracování legendy o skutečné historické postavě - vojevůdci Kijomori - téma z pomezí literatury a historie. Kijomori je bezesporu tak významnou a zároveň rozporuplnou postavou, která zasáhla do chodu japonských dějin, že zabývat se historickými skutečnostmi a reflexí jako takovou má bezesporu smysl. Z hlediska dosavadních témat DP na japanologii tímto rozhodnutím diplomantka vstupuje na dosud nepříliš probádanou půdu literárně-historického přístupu.

Práce s legendou o historické postavě je zároveň látka, vyžadující velmi jemný přístup a rozlišování. Základní rovinou je oddělování reality od fikce - přičemž nelze zapomínat, že realita je zde pojem pouze relativní - , nad ní je několik dalších rovin, kdy autor pracuje s fikcí takové „reality“. Ono jemné rozlišování je nezbytné kvůli násobnému zkreslování, k němuž dochází v situaci, kdy si historicky pozdější doba s jejími vlastními hodnotami nakládá více či méně volně s fikcí či reflexí doby předcházející. Tento přístup se opakuje a tím komplikuje.

Přestože diplomantka deklaruje, že práce má blíže k literatuře než k historii, neboť tak „lze mnohem svobodněji nakládat s realitou a fikcí“ (parafráze ze s. 9), mám za to, že naopak pevnější vymezení by usnadnilo práci. Diplomantka totiž nepracuje s nějakou jednou obsahově či hodnotově více méně vymezenou legendou, jež by byla dobře uchopitelná a popsatelná, ale zabývá se vývojem a proměnami legendy v rozmezí osmi století - od Heike monogatari po moderní dobu. Vzniká tak otázka, jaký je poměr mezi tím, co metamorfující legenda říká o Kijomori, a co vlastně vypovídá o té které době. Z toho pak vyplývá problém srovnání a sledování kontinuity takové legendy, zejména když je silně vázána na emotivní hodnocení (s.17) jedinců. Pokud naopak bylo záměrem práce sledovat vývoj či změny žánru / formy legendy, pak bych očekával zevrubnější vysvětlení v tomto směru.

Získal jsem totiž dojem, že diplomantka chápe / definuje legendu jako něco v podstatě statického - jako „názorový postoj, který hodnotí určitou známou historickou osobnost a který se zformoval ... postupným nabalováním ... na původní pravdivé jádro.“ (s. 11) Myslím, že žádné „pravdivé jádro“ z principu existovat nemůže, nicméně jako jeden z námětů k diskusi chci navrhnout objasnění věty z Úvodu na s. 7: „Můj nynější přístup je ryze analytický; jedná se mi o rozčlenění jednoho komplexního jevu, kterým je Kijomoriho místo v myslích Japonců a které je dle mého soudu výsledným produktem působení dvou mocných vlivů, historického a literárního.“ Trochu mě též zarazí formulace o „šití průběhu procesu vzniku legendy Kijomori na tělo,“ která vytváří silný dojem, že se otázka formulování metodického přístupu - výchozích tezí, jež by měly být pokud možno obecné, podřizuje účelově zpracovávanému tématu, což si jako historik neumím představit, prosím rovněž o vysvětlení.

Výše uvedeným nechci nijak naznačit, že diplomantka se nevěnuje důkladně otázce přístupu - klíčové pojmy má snahu si solidně vydefinovat - zejména mám na mysli proces tvorby legendy, a v jejích úvahách ohledně úlohy legendy a mýtu v dějinách je možné nalézt dost podnětných myšlenek. Nicméně si myslím, že optika mohla a měla být jemnější.

Z hlediska formálního členění při pohledu do obsahu zarazí, proč je v rámci kap. 3. Kijomori jako historická postava zařazen oddíl 3.3 Podíl historie na vznik(u!) Kijomoriho legendy, který se věnuje pojetí (!) Kijomoriho v celém myslitelném rozsahu - od středověkých historických děl do současnosti. Samotný pojem „podíl historie“ by stálo za to blíže vysvětlit, není jasné, co tím diplomantka myslí, v Úvodu na s. 8 diplomantka vysvětluje formální členění práce značně zkratkovitě a nejasně. Ocenil bych např., kdyby bylo vyargumentováno, proč jsou díla jako Gukanšó a Džinnó šótóki zařazena do kapitoly Podíl historie, zatímco Heike monogatari a další „gunki“ v oddíle literárním. Byly důvodem autorčina rozřazení žánr? Motivy autorů?

Prosím vysvětlit. Posouzení formálního členění uzavírám v zásadě kladným hodnocením závěru, kde je v hrubých rysech přehledně uvedeno shrnutí výsledků práce.

V kapitole o skutečném životě Kijomoriho (3.2.), kde je těžiště historického popisu, diplomantka používá čtivý a dynamický jazyk a přehledně se orientuje ve složité mocenské situaci mezi dvorem a režimem Tairů a vhodně se soustřeďuje na popis událostí, souvisejících s tvorbou pozdějších legend.

Faktických chyb či pochybení jsem v práci našel minimum - Kijomori nepatří do předmoderních dějin, s. 18, dále proč překládat titul šinnó (親皇) Tairy Masakada jako „nový“?

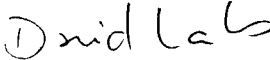
K jazyku práce zásadních připomínek nemám, výjimečně se vyskytne nějaká neobratnost jako např. „dlouhosáze vysvětlovat“ s. 71 nebo anglicismus typu „otevřít šógunát“, s. 51.

Z hlediska formální úpravy práce nemám závažnější výtky, někde bych očekával uvedení zdroje při citaci – s. 49 uprostřed, diplomantka používá znaky u pojmů či osobních jmen. Navrhuji ke zvážení určitou formální ujednocenost pro použití znaků a fonetického přepisu jejich čtení – buď do závorky dávat pouze znaky, nebo znaky a přepis, nebo jinak, ale očekával bych k tomuto (a např. k používání kurzívy) vysvětlující poznámku v Předmluvě.

Pochvalu zaslouží Seznam použité literatury s drtivou převahou japonských titulů. V tomto smyslu je práce úspěšným plodem pobytu na univerzitě Ochanomizu.

Diplomová práce Petry Václavíkové je přes všechny výše sepsané kritiky kvalitním a obohacujícím čtením, které je dalším cenným příspěvkem do sumy odborných poznatků o Japonsku v češtině a čtenáři umožní uvědomit si různé obecné aspekty při práci s historickým faktem a jeho reflexí. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnotit podle úrovně projevu při obhajobě a v diskusi buď výborně nebo velmi dobře.

Ve Vinoři, 24.5. 2007

David Labus